

قطعات خط :

نونهای از چلیپا :

چلیپا

چلیپا

خوابی همیشه با تو خرم باش
 هر جا که روی علم زدی علم آموز
 با کینه نشو و است بری علم آموز
 تا ماچ بسیرگان آدم باش
 از یاد چهبان زانیده باش
 از بر چه رسد چو نیت با نیده باش
 از زرقیندیش و زانیده باش
 از شبنم باغ ناز درونی خوشتر
 از کبریا با نیکوئی خوشتر
 از بر چه رسد چو نیت با نیده باش
 از یاد چهبان زانیده باش
 از زرقیندیش و زانیده باش
 از شبنم باغ ناز درونی خوشتر
 از کبریا با نیکوئی خوشتر

* از بر چه رسد چو نیت با نیده باش (قادر راقده) از بر چه رسد چو نیت با نیده باش

چلیپا گلرایی است سزائی و همان است که در هر بی سلیب میگوید چون زبان میرویان ایران در دره ز ما سانیان پیش از اسلام
 زبان سزائی بود برشته سطله عاشقین سحر که در ایران و ادومه از زبان سزائی بود است . قطران هم ازین کله ستفاده کرده ایگوز خوب
 روشن را چلیپا نماید و اند . دانشار شیخ طهاره ذات شریعی میناجات پیشچ غلگشت ترس از چلیپا و ز زار آرد .

قطعات خط - نمونه‌ای برای کتبه بخاری

مقصود کاخ و صفیوان گاشتن

کاسانه با سربلکب گاشتن

دانی خسیه تا میراد دل اندران

یک خط دوشمی ان شادان

۱۳۹۵

بیت

۱۳۵۲

در کتبه بخاری نیز همه قواعد رعایت می‌شود ولی گری آن با گری که در سطرهای است و کتبه است تفاوت دارد، نکته‌ای که بیشتر توجه را می‌خواهد
زیستند باید باشد گنجانیان حرفش که است تا زینده بخیر حق پیداکند.

تعلیم حیات شکر (تعلیم حیات)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 رَبِّهِ سُبْحَانَكَ

الفبا (مفردات) :

ا ا ا ا ا ح د ر ر ر ر س س
 س ر ص ص ط ع و ف و ت
 گ گ ک ل ل م م ن ن ز ن و و ل ل
 ی ی ر ی

دسته بندی الفبا و اندازه آنها با نقطه و بدونها :

۱. ا ا ا ا ا و و و و و ظ م م ا ا ا ا ا
۲. ب ب ب ب ب ج ج ج ج ج ک ک ک ک ک
۳. پ پ پ پ پ ت ت ت ت ت ث ث ث ث ث
۴. ق ق ق ق ق ک ک ک ک ک ع ع و و و و و ل ل ی

۵- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستین نزدیکه شده بود

بصر **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

۶- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستین (بصر) بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر

۷- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستین نزدیکه شده بود (بصر)

۸- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بصر **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستین (بصر) بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر

۹- **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بصر **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر** **بصر**

بسته‌ستین (بصر) بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر بصر

ترکیب: (ترکیبات سه حرفی مخصوص شکسته) :

۱- ترکیب با «ا» و «و» :

لا حار (دو) سا شا صا طا عا فا کا (ل) ما (و) با حار
 ماه حاو (دو) له سا سا صا طا عا فاه کاه لاه با حاو
 نیز، اگر آفرین ترکیبات حرف «ا» اضافه شود، ترکیبات چهار حرفی نیز حاصل میگردد مانند (بهر با هم سه ...)

۲- ترکیب با «ا» و «دل» :

با حار سا شا صا طا عا فا کا (ل) با حار
 ترکیب با «و» و «د» :

لوا حو سا شو صو طوو عوو فوو کو کو لو مو و مو هو
 اگر آفرین ترکیبات «ا» افزوده شود ترکیبات چهار حرفی است میشود مانند (بهر با هم سه ...)

۴- ترکیب با «و» و «س» :

سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر
 سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر

۵- ترکیب با «و» و «ن» :

سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر
 سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر سوس حسر

ترکیبات پنج حرفی :

بینا نینا موما مبتلا - معوم خوشنوم معوم نعتا معاد هزله سنده
 نصیتر تبسیر متفصر تبسین تخلف تندرک - ملا مفضل تقبل متکلف مضمحل
 بمنز پکنز مطمن بطمن کحلن شلن ستره غنوه نمین حین نین شنین
 مجتبر مصطر متجی

ترکیبات شش حرفی :

میکه مشف مستفا مستزله متفصر متفصر منجم منجبر مستقبل مبتلن
 پستین - بیهم بیهم بخنجه بنهم - سینی

ترکیبات هفت حرفی :

هلا نلا لآ جوه جوش بضر من پاک سخن زله کن کن ع تقر تار
 محتام کلکت بیضه نملدان نملله بوشا بوشا بوشا بوشا بوشا
 مجل الحرجین متر جمبر مطن ایکنه کنه فطر فطر مطن بر مالین سینه منفا منضیه
 تحویل صیر فزاه بوز بیسجه صیر الوین حیرک بر کلف نرک نیکت کیر کج
 کیر کج نیر نآهم قبل لانت لک وای قوق بیله بر کج کم مقرر بضر نهشته

مهله بهله رتبه ، بالین نوحه کلام تحمیت ، العبد الی القرب
 از صحن کسین ، رتبه ، مه از فصاحت و عبارات همیشه نیش بهار است
 و انهم است رتبه به محمد و آل ابی بکر با شکر زلف لیل ۱۵ منم شد

اندازه بعضی کلمات بمقیاس نقطه و پاره خط :

کوه سپهر به چرخه ، ملازم به چرخه ، حجر به سلاطین

بیضا به سینه بیکه ، میسرت به چرخه ، چرخه به چرخه ، مخلص به حصون

بطع ، طاعت ، بطر ، بمقلا ، شیب ، صیبت ، کابوت

ابابکر ، ابابکر ، ابابکر ، سبب ، سبب ، سبب ، سبب

ستم ، ستم

ستم ، ستم

ستم ، ستم

کلزار اوب کلینت کلیر لست و در چشم و همما همبست
 حار که مرصع طوطی و معجوس در سر در حمله
 ار ما بحر جفا محضت به مهر مهر مجر و وفا که جوهر حرمت است به اول
 مانند ماسه که در دگر دگر لب لبان لب لبان که کعبه که کعبه در حشر حدیث
 بصحبت سیت بهم هم بر سیدل بیتا که در کعبه لست خنده پان
 قمر که لیس سار که ساری و شکر روزه فریب است لای شفت
 و سار شکر روزه هر که لای حشر نیش کرد و زایش به هر
 سعادت است سار نیش حلالیم و دست سار و و حروف
 مام حوام شکر بهین نون لست العیر لعل لعل لعل لعل لعل لعل لعل
 نخله لعل لعل حواله و شکر کعبه بر نیش خط فرعیب سنه ۱۳۹۵

تذکره: ترکیباتی که تا اینجا بجز حرار و آتش شهابات آسمات ترکیبات صحیح و اساسی خط شکسته است و از این مقدار است که شکست میدان و توسی در خط شکسته برای نویسنده آن می باشد زیرا هم شکمهای خاص دارد و هم ترکیباتش حقیقی را علاوه بر این نویسنده و بعضی وقت و بمطابق زیبا تر ساختن می تواند حرف و کلمات را با یک قلم کوچک و بزرگ بنویسد (بشرط رعایت اندازه و روش استادان).

نکته: باید توجه داشته باشیم که ضمن ترکیبات شکسته، از آنچه که باعث دشواری خوانی و نازیبایی و نامرستی داشته باشد که بیکری است اجتر از جوینیم اگر چه مطابق قواعد باشد. (جز برای تفتن و تفرین).

نکته دیگر آنکه استادان شکسته نویس ترکیبات سخت و دشواری در قطعات نوشته نامخی آورده اند که از نظر حرکات و چسبندگی زیباست، اما هر کس نمی تواند آنها را بخواند و بعضی آنها وقت بسیار بگیرد تا خوانده شود. بنا بر این سزاوار است از اینکه ترکیبات پیروی کنیم، زیرا خط باید روان و آسان باشد و نه تنها. اینک نخست ایراد روی آنها داشته و بجز اصلاح این خط، آن ترکیبات را نمی توانیم در صحیح و واضح آنها را در مقابل و نقل بر این می گذاریم تا از این ترکیبات مشکل پیروی ننمایند:

۱- ترکیبات شکل نامرئی که در قطعات در پیش عبدالمجید طالقانی حرمان دیده شده است:

لسطهر (استفهام) حملص (حملوت) انان (اربن) کترین (کترینم) جملز (جملز)

سکن (سنگون) هنان (هوانن) بجم (بجوبشده) فیر (فیر) ^{۱۱۸۲} ^{۱۱۸۲}

سح (سبتیخ) سده (سده) کینف (کینبت) من (من) لسه (سه) استعا

سمر (سمر) مستغز (مستغز) هونت (هونت) در فلیح (در فلیح) ^{۱۱۸۲}

هر سطر (هر سطر) سبکین (سبکین) هم سطر (هم سطر) صد (صد) کهر (کهر) بصور (بصور)

ملوک (دولت خیز)، دیز (دین)، شمشیر، نزل، امل، حسد، جنم، بران، لک (غزل)، امش
 ملک (ارک)، مرصع (بک)، بزخم، مار، لک، در، شد، لک، لک، لک
 در قطعه بحر : سکیر، سلیک، زمین، زمین، سنگ، سنگ، صبح، صبح، کمر (کری)
 سسوه الصبر (بسیچ، جوی)، کوه (کوی) ...
 ۲- ترکیبیت نارد و قطعه خط منوب به تمهید شیعی است :

صبر (جود، جرم)، مال (دل)، ش (شد)، پنله (پنله)، اراج (ازینج)، در (دیا)
 در قطعه خط علی محمد :
 لعل (ایجاد)، پشیر، پشیر، علم (خفتت)، علم (جن)، عیبه (بیکه)، مل (مل)
 سک (سنگ)، لیل (لم یزل)، عمار (بیت، بقعه)، برهبر (برفرد)، طوم (طیبه)
 کالانام (کالانام)، باجو (باجو)، بنام (باش)، جی (جین حیرت)، تی (تیر و تیر)
 لصر (لصر)، لصر (لصر)، لصر (لصر)، هما (هما)، هاکر (هاکر)، لصر (لصر)
 کالینیم (کالینیم)، افاکن (افاکن)
 ۳- در خط معتبه الدوله نشانی :

علس (قبر زان)، سکار (سکار)، هملا (هملا)، مغرب کینه (مغرب کینه)
 اسلمه (اسلمه)، سید (سید)، ولنه (ولنه)، درنا (درنا)

معمس (مغوب) سحان (بنگوان) امسرول (انزول) کمریر (کمبرج) لمح (آنچه)
سه (شده) رسع (برسج)

۴ - دقعات نظید علی اکبر کتانه :

لعمسر (بعبیز عیسین) بعبیز (بعبیز شد) عمس کاک (تحقیق کتانه) لم (نوشته)
ایمل (زبط) صادر (صدر) حصص (حضرت) مسدق الله (سلام)

ممر (مردن) مملول (مسترد) انا (انا) انفا (انفا) انفا (انفا)

لا (انا) ملاک (تلاک) بلاشته (برداشته) ده (دین) انصار (زواران)

رسع (روشنی) پتو (پاتو) عالم (عالمت) خاک (خاک) رکع (رکع)

مهمسر (همسر) کمر (کمپین) احدص (احص) صلح (صلح) آه (آه)

المص (المص) فمر (فمر) حدک (حدک) جفا (جفا)

کمس (کموس) مسک (مسک) ملصر (ملصر) دارک (دارک) عرص (عرص)

چیز (چیز) ....

۵ - دقعات شفره دیگر :

له (له) رحص (رحص) هم (هم) ام (ام) ام (ام)

حامله (حامله لادول) محکم مسکرم (محکم کام سکرم) (محر (محر) نمحر (محر))
 ص (صف) حشر (حشر) کین (کین) سنک (سنک) (سنک) (سنک) (سنک) (سنک) (سنک)
 سکلم (نیک کلم) لمرح (لمرح) (لمرح) (لمرح) (لمرح) (لمرح) (لمرح) (لمرح)
 کسه (گفتند) فات (ذات) هار (هار) عیز (عیز) (عیز) (عیز) (عیز) (عیز) (عیز)
 مش (مش) معس (معس) پاک (پاک) باجو (باجو) (باجو) (باجو) (باجو) (باجو) (باجو)

۹ - در نقطه خط عماد الکتاب :

عنه (عنه) مسلم (مسلم) (مسلم) (مسلم) (مسلم) (مسلم) (مسلم) (مسلم)
 اضع کبیر (اضع کبیر) (اضع کبیر) (اضع کبیر) (اضع کبیر) (اضع کبیر) (اضع کبیر) (اضع کبیر)

۷ - نشانها بعضی از خطاطان معاصر از اینگونه ترکیبات تقلید میکنند و بدون آگاهی از خط شکسته و شکسته زینده
 و چون نخواهند قوی برای تسلیم و روش روشنتر بردارند و استبداد خود فرمادند مثلا (کفر) را کفر و تبتیت
 (تبتیت) را (تبت) و (عالم) را (عالم) و (یا کار) را (یا کار) و ... نوشته اند و دیگری
 در مشق خود این ترکیبات را اراده کرده است : قمر (قبل) مشر (مشر) امر (اول)
 چشم (چشم) احمد (احمد) بشکته (بشکته) روزگار (روزگار) و ...

لذا از شکسته نویسان و هنر جویان تقاضا میشود بچند تا که زیر توجه فرموده جانب اضاف افزودند :

تذکره - اگر در این ترکیبات وقت شود دیده میشود که شباهات بسیار شده است و خواننده بجهت فریب

که این شکل یک نام حرف تلفیق دارد. دلیل اینکه میگوئیم این ترکیبات صحیح نیست همین است که یک شکل بر اصل ده ساس
الفبائی باید نمایندگی یک حرف باشد. زیرا یک شکل یکجا (ب) و جایی دیگر لام و نون خوانده شود مثل این کلمات
(ضممت - لهرجین کمترین) و نوزائیکه یکجا (فوق) و جایی دیگر (غ) باشد مانند :

نیز در شمای زیر :
(اینقدر بیگانه - کالاف نام نهان) ، یا آنکه جایی (فوق) ، جایی (و) ، جایی (و) ، جایی (و) ، جایی (و) ،
جلوه کند ، مثال (عده یعنی عده ، جلوه یعنی جلوه ، طبعه یعنی طبقه ، خمخه یعنی خمخه ، صیه یعنی وجهه ، پیچیه یعنی
بیقرار ....) ، همچنین است (کیر کیز) که برای کین دکنی یک شکل استعمال کرده اند . و از این قبیل است
شکل (نم) که اصلاً برای حرف نون وضع شده است و نظراً در این کلمات بکار برده اند (شهر شده به سه
شهر - شبه ، اسم - سنده ، شهر - شسته ، بهم - به) و در آن این ترکیبات نادر را رایج ساخته اند :
(بهر - باشد ، اسره - اسده ، کوش - کوشه ، فرج - نوشته ، جهه - جهته ، نیم - فی نه)

تذکره ۱۲ ترکیب (بهر - ستم) و امثال اینها اصل و صحیح است و ترکیبات (پاک خاکست) را با نظیر
اتر از اشتباه نباید مطلقاً بآن بنویسیم و پاک و خاک (نویسیم) .
دین (ل) شکل بهتر است که فقط برای حرف الف بکار رود و مانند کلمات (هولز ، انلس ، الل) ترکیب

کردند .
این کلمه (لل) را هم برای (اند) و هم برای (لال) نوشته اند و چنانکه ظاهر است فرقی در میان نیست بنا بر این
نویسند که لال را (لاله لاله) ، و اند را (لند یا لند) بنویسیم .

و شکل نام (محمد) و شکسته چنین است (محمد - محمد) دشواری است اول که استعمال آن نامی نیست . همچنین است
کلمه آقا (آ) که کثرت استعمال دارد ، و کلمات (آقا و آیارا) نباید مثل آن بنویسیم .

تذکره ۱۳ حروف سفید (ا ، و ، ز ، ر ، و) ، در بسیاری از ترکیبات خط شکسته متصل نگاشته میشود

و چنانکه دیدیم ترکیبات خاصی از آنها تولید کردید ولی شرط اساسی در آنها این است که باید در یک کلاس مستقل باشد
 این نکته را اکثر متدیمان رعایت کرده و برایشان حالت بهجت خوانی افزوده اند ، شوا این صراحت (نوشته شده در کتب معروف است)
 را اگر ببینیم (نوشته شده در کتب معروف است) غلط است زیرا (زاده و اول) یک کلاس مستقل نیست و نزدی
 خوانده میشود. و نظایر این بسیاری است مثل (دباظن) که همیشه (دباظن) است. و مانند (ملارسیب) که سرخ
 یارید (ایم) که درست آن (ما هویب) است. و مثل (الاصح) که صحیح آن از بیج است ....
 و اینها همین چندند که اگر آنها میبینیم و از اطلال سخن استرازا میجوئیم چه اگر نخواهیم یک کلمه یک کلمات و ترکیبات را در اربابان
 از مقصد معتبر باز میمانیم و بنابش معروف و غایب اگر کس است یک حرف بر است ، درست نموده خواهد ؟
 اکنون بنا بر شیوه و روش خود قطعاتی برای نمونه آورده میشود :

قطعات خط شکسته :

دبیر دیدیم خستیم در بر ، و کج تر از در در کس بر کس گرفتند و کس بر کس گرفتند

بهر خیر لایع کس هم خستیم در بر

قدش یارید

یک خطیب با زبانه غریب آنچه نماند گفت تا هر چه نماند کرد و او دست بر سرش

که در کس با زبانه غریب آنچه نماند گفت تا هر چه نماند کرد و او دست بر سرش

در کس با زبانه غریب

